

ВІД АВТОРА

Двадцять п'ять років тому в Сег-Гарборі, у будинку з похилою підлогою, я написав завершальні слова: «у мовчанні ягнят». Раптом я усвідомив, що закінчив роман і ось переді мною на сторінці стоїть назва книжки. Я відчув укол радості, відштовхнувся від стола й покотився назад на стільці, доки не врізався в стінку.

Тоді я перебував у полоні персонажів роману, чув у кімнаті запах кордиту, мені хотілося вимовити вголос імена людей, яких люблю.

Втрутився дитячий спогад: іще малим хлопчиком я грався в ковбоїв і підстрелив горобця; я стояв серед трави й дивився на пташку, таку теплу в моїй руці, а щоки пекло від сліз.

Я похитав головою й замислився про початки...

* * *

Колись давно журнал «Argosy»¹ доручив мені поїхати до в'язниці штату Нуево-Леон у місті Монтеррей, Мексика, щоб узяти інтерв'ю в американця, якого засудили до смертної кари за вбивство трьох молодих людей.

Мені було тоді двадцять три роки, і я гадав, що після висвітлення поліцейської операції в Техасі спізнав усі премудрості життя.

В'язня звали Дайкс Еск'ю Сіммонс, колишній пацієнт психіатричної лікарні. Коли я вперше на нього глянув,

¹ Американський палп-журнал (дешево масове літературне видання), який існував у 1882—1978 рр.; Т. Гарріс писав для нього кримінальні оповідання.

то побачив перед собою білого чоловіка, приблизно п'ять футів одинадцять дюймів, сто сімдесят п'ять фунтів¹, із посивілим каштановим волоссям. Особливі прикмети: погана пластика за Лімбергом² на заячій губі, маленькі шрами на голові. У нього були очі навіженої черепахи. Більшість часу він затуляв їх парою чорних окулярів.

Сіммонс відрекомендував мені кількох своїх товаришів: один — судовий службовець у його справі (який тепер сидів за розкрадання майна), а ще фотограф-новинар, який знімав наручні годинники з мертвих і поранених в автомобільних аваріях. Фотограф підкотив рукав і показав мені п'ять годинників, запропонувавши за хорошу ціну «Vulova»³ із брудним ремінцем.

Сіммонс також представив мені свою дружину, гарненьку медсестру з Огайо, яка побралася з ним уже після того, як він опинився у в'язниці. У суботні вечори їм дозволяли шлюбні візити, і, щоб побути на самоті, вони завішували ґрати камери ковдрами.

На жінку було приємно поглянути — оаза спокою в такому місці.

Десь за рік до того Сіммонс спробував утекти, підкупивши охоронця, щоб той не замкнув двері й лишив йому пістолет. Сіммонс передав гроші, підійшов до заповітних дверей і збагнув, що його підставили, а двері й досі замкнені. Охоронець засунув гроші в штани й підстрелив Сіммонса. Він лежав і стікав кров'ю на потрісканий

¹ ≈ 1,8 м, 79 кг.

² Метод Лімберга (пластика зустрічних трикутників) — спосіб зшивання шкіри, коли зустрічні пасма з'єднуються не в прямий шов, а в довільну геометричну фігуру чи зигзаг, щоб якомога економніше й раціональніше використати шкіру.

³ Американська марка годинників, найбільш масова на початку ХХ століття.

землі. І не помер тільки тому, що його врятував напро-
чуд умілий тюремний лікар.

Коли я поцікавився лікуванням Сіммонса, наглядач
відімкнув для мене в'язничний медпункт.

Лікар Салазар був маленьким граційним чоловіком
із темно-рудим волоссям. Він стояв майже нерухомо,
у його поставі вчувалась певна елегантність. Він запро-
понував мені присісти.

Меблів було мало. Ми сиділи на стільцях. У шафі під
стіною стояли склянки з етикетками. Кілька медичних
інструментів. Голка, нитка, стерилізатор, ножиці з тупи-
ми кінцями для розрізання бинтів і, що цікаво, гінеколо-
гічне дзеркальце.

Лікар відповів на мої запитання з приводу вогнепаль-
ного поранення, пояснив, як зупинив кровотечу.

Лікар Салазар склав пальці драбинкою під носом і по-
глянув на мене.

— Містере Гарріс, що ви відчували, коли дивилися на
Сіммонса?

— Намагався зрозуміти, чи підходить він під опис
убивці, який дали свідки.

— А крім цього, ви склали якесь враження?

— Та ніякого.

— Він охоче відповідав на запитання?

— Ну, так, але я зробив із цього небагато виснов-
ків. Він досить товстошкірий. Він ті відповіді вже на-
пам'ять витовк.

— Відповіді на очікувані запитання. Він надягнув свої
сонцезахисні окуляри?

— Так.

— Але ж у камері тьмяно, правда?

— Так.

— Як ви гадаєте, чому він надягнув окуляри?

— Може, хотів якось сховатися.

— А вам не здалося, що окуляри надають певної симетрії його обличчю? Покращують зовнішність?

— Я справді про це не думав, лікарю. Він має такий вигляд, наче його багато били, і то в голову.

Лікар Салазар заплющив очі — можливо, у пошуках терпіння — і тоді знову їх розплющив. Очі лікаря були бордовими¹ з мерехтливими бурштиновими цятками.

— Він трохи повертав обличчя вбік, коли говорив із вами, градусів на десять ліворуч?

— Може, він відводив погляд, так часто роблять.

— Як ви гадаєте, Сіммонс огидний? Губу йому зашили не дуже добре, так?

— Так.

— Ви ще побачитеся із Сіммонсом, містере Гарріс?

— Певно, що так. Нам мають дозволити зробити кілька знімків із його машиною.

— У вас є з собою сонцезахисні окуляри, містере Гарріс?

— Так.

— Я вам не радив би вдягати ті окуляри, коли будете ставити йому запитання.

— Чому?

— Бо він бачить у скельцях своє відображення. Як ви гадаєте, Сіммонса мучили на перервах у школі через його фізичні вади?

— Мабуть. Звична справа.

Здавалося, лікар потішився з моєї відповіді.

— Так. Звична. Ви бачили фотографії жертв, двох молодих жінок та їхнього маленького братика?

¹ Насправді «бордові очі» (maroon eyes) мають не зовсім бордовий колір. Згідно з юристом і антропологом Альфонсом Бертильйоном, цей термін уживається, коли райдужка містить темно-коричневий, майже чорний пігмент, а колір «однорідний і нагадує оболонку каштана... стиглого, чистого й блискучого».

— Так.

— Як ви вважаєте, вони були привабливими молодими людьми?

— Авжеж. Приємна молодь із хорошої родини. Із гарними манерами, як мені розповідали. Ви ж не хочете сказати, що вони його спровокували?

— Звісно, ні. Але якщо з тебе знущалися в дитинстві, то знущання легко... уявляти.

Він поглянув на мене, і його вираз змінився, обличчя мов поширшало, наче міль розправила крила, і на них показалося свинине лице.

— Ви *журналіст*, містере Гарріс. Що ви напишете у своєму *журналі*? Як лікується страх знущання *по-журналістськи*? Скористаєтесь якимось *дометом* на кшталт: «шкільні справи пекельні, мов у чорта на пательні»?

Тієї миті охоронець постукав у двері кабінету й просунув голову всередину.

— Лікарю, пацієнти прийшли.

Лікар Салазар підвівся:

— Прошу мене вибачити.

Я подякував лікареві й попрохав зателефонувати мені, якщо він буде проїздом у Техасі, — зустрінемося за ланчем, або за чаркою, або щось таке. Озираючись на ті події, я не пригадую в його відповіді жодної іронії:

— Дякую, містере Гарріс. Звісно, зателефоную, як подорожуватиму наступного разу.

У в'язничному коридорі біля його кабінету чекали двоє охоронців і медсестра з сусіднього монастиря, які привели невелику групу городян.

То були чоловіки й жінки в напрасованому робочому одязі та гуарачах¹, поначищуваних на візит до лікаря.

¹ Мексиканські сандалі з плетеної шкіри.

Пацієнти ззовні, сусіди, яких Салазар лікував безкоштовно.

Наглядач вийшов зі мною надвір. Я подякував йому за час, який він мені приділив, і додав, що ціную допомогу лікаря. Я спитав, скільки років Салазар працює в цій в'язниці.

— Омбре!¹ То ви не знаєте, хто він?

— Ні. Ми говорили про Сіммонса.

Наглядач розвернувся до мене на сходах:

— Цей лікар — убивця. Як хірург, він може запакувати тіло жертви в напрочуд маленьку скриню. Він ніколи звідси не вийде. Він божевільний.

— Божевільний? Але ж до нього ходять пацієнти.

Наглядач стенив плечима й простягнув до мене долоні:

— Із бідними він не божевільний.

* * *

Я поїхав додому й написав статтю про Дайкса Сіммонса.

Одне зачепилося за інше. Я висвітлював злочини в інших містах Мексики і того лікаря більше не бачив.

Тим часом дружина Сіммонса оголосила, що вагітна. Із плином тижнів вона почала потроху більшати. Десь у третьому триместрі в суботу відбувся шлюбний візит, і того ж дня прийшли медсестри з монастиря, щоб доглядати хворих в'язнів. Дружина Сіммонса пішла додому вже надвечір.

Коли тієї суботи медсестри зайшли до в'язниці, їх було дванадцятьоро. А вийшло того вечора тринадцятьоро. Однією з них був Дайкс Сіммонс, який надягнув чернече вбрання й туфлі, що дружина пронесла під сукнею для вагітних.

Сіммонс утік назад, до Техасу. За кілька місяців його знайшли мертвим в автомобілі після бійки у Форт-Ворті.

¹ Hombre! (*icn.*) — Чоловіче!

Лікар Салазар відбув у в'язниці двадцять років. Коли його звільнили, він подався в найбідніший район Монтеррея й лікував старих і бідних. І звали його не Салазар. Облишмо його в спокої.

* * *

Багато років по тому я намагався написати роман. Моему детективу треба було поговорити з людиною, наділеною особливим баченням злочинного розуму. Я загубився в тунелях роботи і плентався за своїм детективом, коли він зайшов до Балтиморської лікарні для психічно хворих злочинців, щоб проконсультуватися з в'язнем. Як ви гадаєте, хто чекав на нього в камері? То був не лікар Салазар. Але саме через лікаря Салазара я зумів розпізнати його колегу зі схожою практикою, Ганнібала Лектера.

*Томас Гарріс
Сер-Гарбор, штат Нью-Йорк
Травень 2013 року*

РОЗДІЛ 1

Відділ поведінкової психології ФБР, який займається серійними вбивствами, розташований на нижньому поверсі Академії в Куантіко¹, у напівпідвальному приміщенні. Кларіс Старлінг прибула туди, розгарячившись після швидкої прогулянки від Алеї Гогана², де стрільбище. У волоссі заплуталися травинки, на вітрівці Академії ФБР також лишилися зелені плями після того, як Кларіс припадала до землі під вогнем на практиці операції затримання, що проводилася на плацу.

У приймальні нікого не було, і Старлінг швиденько обтрусилася, побачивши своє відображення у скляних дверях. Вона знала, що має чудовий вигляд без усілякого чепуріння. Її руки пахли порохом, але часу мити їх не було — повістка від начальника відділу Кроуфорда вимагала з'явитися негайно.

Вона знайшла Джека Кроуфорда в одному з безлюдних захарашчених кабінетів. Він стояв біля чийогось робочого стола й розмовляв по телефону, і вперше за рік Кларіс отримала шанс його роздивитися. І від побаченого занепокоїлася.

Зазвичай Кроуфорд скидався на підтягнутого інженера середнього віку, який, певно, оплатив своє навчання

¹ Куантіко (раніше Потомак) — місто в штаті Вірджинія, де розташовані Академія та Лабораторія ФБР, одна з найбільших баз морської піхоти США, тренувальна база Управління боротьби з наркотиками та ін.

² Hogan's Alley — комплекс тактичної підготовки при Академії ФБР, який дістав назву від вигаданого кримінального району Нью-Йорка з коміксів про Жовтого хлопчика (автор Джозеф Пулітцер).

в коледжі завдяки бейсболу — вправний кетчер, жорсткий, коли доводилося захищати дім¹. Тепер він схуд, комір сорочки здавався зашироким, а під почервонілими очима виднілися темні набряки.

Кожен, хто читав газети, знав, що відділу поведінкової психології зараз непереливки. Старлінг загадалася, чи не наступив Кроуфорд на корок. Хоча насправді це було малоімовірно.

Кроуфорд завершив розмову різкою відповіддю «Ні!», потім дістав із-під пахви папку й розгорнув її.

— Старлінг, Кларіс М., доброго ранку, — сказав він.

— Вітаю, — вона всміхнулася, виключно з чемності.

— Усе гаразд. Сподіваюсь, я вас не наполохав своїм викликом.

— Ні, — відповіла Старлінг і подумала: «Хоча це не зовсім правда».

— Ваші інструктори розповідають, що ви добре навчаєтеся, у десятці кращих студентів у класі.

— Я сподіваюсь, хоч офіційні дані досі не оприлюднені.

— Я цікавлюся час від часу.

Старлінг здивувалася. Вона вже була записала Кроуфорда до когорта дволітих покидьків, які заманюють наївних сержантів на службу.

Вона познайомилася з Кроуфордом, коли його запросили читати лекції в Університеті штату Вірджинія. Однією з причин, які привели Кларіс у Бюро, стала якість його семінарів із криміналістики. Коли Старлінг пройшла кваліфікаційний відбір в Академію, то написала Кроуфорду записку, але він так і не відповів і протягом

¹ Кетчер — гравець у бейсболі, який приймає м'яч від пітчера, оцінює ситуацію в грі й радить найкращий спосіб подачі; дім — основна база, позиція кетчера. Зазвичай студенти коледжів США, які беруть участь у спортивних змаганнях, отримують грошову винагороду.

трьох місяців, поки вона проходила навчання в Куантіко, не звертав на неї жодної уваги.

Старлінг була з тих, хто не просить про послуги й не набивається в друзі, та все одно її прикро вразила поведінка Кроуфорда. Але зараз, у його присутності, Кларіс знову відчула до нього симпатію, хоч як їй не хотілося цього визнати.

Із Кроуфордом, вочевидь, було щось не так. Окрім розумових здібностей, йому був притаманний певний хист, який Старлінг уперше помітила завдяки його вмінню добирати кольорову гамму й тканини в одязі, навіть у рамках одноманітного дрес-коду агентів ФБР. Зараз Кроуфорд мав охайний, проте змарнілий вигляд, наче в птаха, що скидає пір'я.

— З'явилася робота, і я згадав про вас, — промовив він. — Власне, це не зовсім робота, радше цікаве доручення. Скидайте мотлох Баррі з отого стільця й сідайте. Тут написано, що після того, як ви закінчите Академію, хотіли б отримати місце безпосередньо у відділі поведінкової психології.

— Так.

— Ви знаєтеся на криміналістичній експертизі, але жодного досвіду роботи в правоохоронних органах. За нашими критеріями потрібно мати шість років як мінімум.

— Мій батько був офіцером поліції, я знаю, що то за життя.

Кроуфорд злегка всміхнувся:

— Що ви *справді* маєте, так це диплом із двох дисциплін: психологія та криміналістика, і... скільки років ви проходили літню практику в центрі психічного здоров'я, два?

— Два.

— А ваша ліцензія психотерапевта? Ще дійсна?

— Термін закінчується за два роки. Я отримала її ще до ваших семінарів в університеті... до того як вирішила цим займатися.

— А тоді потрапили в мертвий сезон у наборі співробітників.

Старлінг кивнула:

— Мені пощастило — я вчасно дізналася й встигла перекваліфікуватися на експерта-криміналіста. Щоб мати змогу працювати в лабораторії, поки в Академії з'явиться вакансія.

— Ви мені писали про своє зарахування, так? І, здається, я вам не відповів. Тобто знаю, що не відповів. А слід було.

— У вас і без того багато клопоту.

— Ви чули про ПЗНЗ?

— Чула, що це Програма запобігання насильницьким злочинам. У «Правоохоронному віснику»¹ пишуть, що ви укладаєте базу даних, але ще не запустили її в дію.

Кроуфорд кивнув.

— Ми розробили анкету. Вона підходить під усіх відомих на цей час серійних убивць, — сказав він і подав Кларіс товстий стос паперів у нетривкому зшивачі. — Це розділ для слідчих, а це — для жертв, якщо хтось вижив. Синім позначено запитання, на які вбивця відповідає за власним бажанням, а рожевим — низку запитань, які експерт ставить убивці й занотовує його реакції разом із відповідями. Багато роботи з документами.

Робота з документами. Корисливий інтерес Старлінг підняв носа й принохувався, наче нетерплячий бігль. Кларіс відчувала, що пахне працевлаштуванням — мабуть, утомливе доручення згодувати необроблені дані новій комп'ютерній системі. Її вабила можливість

¹ «FBI Law Enforcement Bulletin» — щомісячний журнал ФБР.

потрапити до відділу поведінкової психології — на будь-яку посаду, але вона знала, що відбувається з жінкою, коли на неї поставили тавро секретарки, — його вже до кінця життя не змиєш. Доведеться обирати, і Кларіс хотілося зробити правильний вибір.

Кроуфорд наче чекав на щось — певно, він щось у неї спитав. Старлінг почала похапцем пригадувати.

— Які тести ви проводили? Міннесотський багатопрофільний був? Роршах?

— МБОО — так, Роршах — ніколи, — відповіла вона. — Ще проводила тематичний апперцептивний, а дітям давала Бендер-гештальт¹.

— Старлінг, вас легко налякати?

— Поки що ні.

— Розумієте, ми спробували опитати й дослідити всіх тридцятьох двох серійних убивць, які наразі перебувають за ґратами, щоб скласти базу даних для формування психологічних портретів у нерозкритих справах. Більшість погодилися на тест — як на мене, найчастіше їх спонукає бажання похизуватися. Двадцять сім осіб охоче з нами співпрацювали. Четверо з них сиділи в камері смертників, розгляд апеляцій загальмувався, тому з нами все зрозуміло. Але той, хто був потрібний нам найбільше, так і не пішов на поступки. Я хочу, аби ви відвідали його завтра в психіатричній лікарні.

Кларіс Старлінг відчула, як у грудях радісно забилося серце, але й стривожилася.

¹ Міннесотський багатопрофільний особистісний опитувальник («ММРІ») аналізує приховані психопатологічні переживання; тест Роршаха — дослідження особистості за допомогою картинок із різноколірними плямами; тематичний апперцептивний тест — для виявлення особливостей реагування на соціальне середовище; тест дитячого нейропсихіатра Лоретти Бендер перевіряє здатність відтворювати зображення.

— Хто об'єкт дослідження?

— Психіатр — доктор Ганнібал Лектер, — відповів Кроуфорд.

Після того як прозвучало ім'я, ненадовго запанувала мовчанка — як це завжди буває в цивілізованому товаристві. Старлінг уважно дивилася на Кроуфорда, але той нічого не казав.

— Ганнібал-канібал, — промовила вона.

— Так.

— Так, ну... Гаразд, добре. Я рада, що мені випала така нагода, але, ви ж розумієте, мені треба знати — чому саме я?

— Загалом через те, що ви вільні, — відповів Кроуфорд. — Я не очікую, що він погодиться на співпрацю. Він уже відмовився, але опосередковано — через директора лікарні. А мені треба звітувати, що в нього побував кваліфікований експерт і попросив його особисто. Є певні причини, вони вас не обходять. У відділі не лишилося вільних людей, аби цим займатися.

— Ви в скруті — Баффало Білл і ці події в Неваді¹, — сказала Старлінг.

— Точно. Стара історія — бракує теплих тіл.

— Ви сказали, треба йти завтра, ви поспішаєте. Якийсь зв'язок із поточною справою?

— Ні. А хотілося б.

— Якщо він мені відмовить, вам усе одно буде потрібна психологічна оцінка?

— Ні. Я вже під зав'язку ситий оцінками незговірливого пацієнта доктора Лектера, і всі вони різні.

Кроуфорд витрусив на долоню дві таблетки вітаміну С й розвів водою алказельцер, щоб їх запити.

¹ Імовірно, Кларіс згадує пожежі та вибухи на хімічному заводі, які сталися у 1988 році в місті Гендерсон, штат Невада.

— Розумієте, це просто смішно. Лектер — психіатр, і сам дописує в психіатричні журнали — неймовірні статті, — але ніколи не розглядає власні маленькі відхилення. Одного разу він удав, що згоден допомогти директору лікарні Чилтону з якимись тестами, коли на пеніс надягають чохол для вимірювання тиску й показують фотографії авткатастроф. А тоді Лектер першим опублікував те, що йому вдалося дізнатися про Чилтона, й пошив того в дурні. Він відповідає на серйозні листи, які йому пишуть студенти психіатричного відділення і які не стосуються його власного випадку, але це й усе. Якщо він не стане з вами говорити, то доповідайте по суті. Який він має вигляд, яка обстановка в камері, що він робить. Передайте місцевий колорит, так би мовити. І пильнуйте пресу, як будете заходити до лікарні та йти звідти. Я не про справжню пресу, а про жовту. Вони любляють Лектера навіть більше за принца Ендрю¹.

— Якийсь низькопробний журнал запропонував йому п'ятдесят тисяч доларів за кілька рецептів, так? Здається, я щось пригадую, — сказала Старлінг.

Кроуфорд кивнув:

— Я певен, що «Народне базикало»² підкупило когось із лікарняного персоналу і там можуть дізнатися про ваш візит, коли я про нього домовлюся.

Кроуфорд нахилився вперед, і його обличчя зупинилося навпроти Старлінг на відстані двох футів³. Вона помітила, як мішки під очима розпливлися в нижніх

¹ Ендрю, герцог Йоркський (нар. 1960) — другий син королеви Єлизавети II, відомий скандальним розлученням із Сарою Фергюсон.

² «National Tattler» — вигаданий американський таблоїд, також фігурує в романі Гарріса «Червоний дракон» і в телесеріалі «Ганнібал» (2013—2015, канал NBC).

³ ≈ 0,6 м.

скельцях його двофокусних окулярів. Нещодавно він полоскав рот лістерином.

— А тепер мені потрібна вся ваша увага, Старлінг. Ви мене слухаєте?

— Так, сер.

— Будьте дуже обережні з Ганнібалом Лектером. Доктор Чилтон, начальник психіатричної клініки, обговорить з вами процедуру, якої ви маєте дотримуватися під час відвідин. У жодному разі не відхиляйтеся від неї. *Не відхиляйтеся ні на йоту, із жодної причини.* Якщо Лектер узагалі з вами заговорить, то просто заради того, аби щось про вас дізнатися. Саме з такою цікавістю змії зазирають у пташині гнізда. Зрозуміло, що під час бесіди завжди доводиться обмінюватися репліками, але не розповідайте йому ніяких деталей із біографії. Не треба, щоб у нього в голові опинилася ваша особиста інформація. Ви знаєте, що він зробив із Віллом Гремом.

— Я читала, ще коли це сталося.

— Він випатрав Вілла ножем для різання лінолеуму, коли той його розкусив. Вілл дивом не помер. Пам'ятаєте Червоного Дракона? Лектер нацькував Френсіса Доларгайда на Вілла та його родину. Тепер обличчя Грема має такий вигляд, наче його намалював якийсь довбаний Пікассо, і все через Лектера. У лікарні він пошматував медсестру. Виконуйте свою роботу й ніколи не забувайте, хто він такий.

— І хто ж він? Ви знаєте?

— Знаю тільки, що він монстр. Ніхто не скаже нічого більш конкретного. Можливо, у вас вийде дізнатись. Я обрав вас не навмання, Старлінг. Ви поставили мені кілька цікавих запитань, коли я викладав в Університеті Вірджинії. Директор отримає рапорт за вашим підписом, якщо документ буде зрозумілий, стислий і чіткий. А це вже мені вирішувати. Ваша доповідь повинна бути

й *буде* в мене на столі до дев'ятої ранку в неділю. Гаразд, Старлінг, дійте згідно з установленим порядком.

Кроуфорд усміхнувся Кларіс, але його очі були мертві.

РОЗДІЛ 2

У доктора Фредеріка Чилтона, п'ятдесятивосьмирічного директора Балтиморської лікарні для психічно хворих злочинців, є довгий широкий стіл, на якому немає важких або гострих предметів. Деякі працівники називають цей стіл бастіоном. Інші працівники уявлення не мають, до чого тут бастіон. Доктор Чилтон сидів за столом, коли в його кабінет увійшла Кларіс Старлінг.

— У нас тут побувало багато детективів, але таких гарненьких я не пригадую, — сказав Чилтон, так і не вставши.

Навіть не задумуючись, Старлінг збагнула, що його простягнута рука блищить від ланоліну, яким він змастив собі волосся. Вона першою відпустила його долоню.

— *Міс* Стерлінг, чи не так?

— *Старлінг*, докторе, через «а». Дякую, що приділили мені час.

— То ФБР переходить на дівчат, як і решта, ха-ха!

Директор додав до своїх слів нікотинову посмішку, якою він зазвичай розмежовував речення.

— Бюро не стоїть на місці, докторе Чилтон. Це точно.

— Ви пробудете в Балтиморі кілька днів? Тут, до речі, можна так само гарно провести час, як у Вашингтоні чи Нью-Йорку, якщо ти знаєш місто.

Кларіс відвела очі, аби не бачити його посмішку, й тієї ж миті збагнула, що Чилтон помітив її гидливість.

— Я впевнена, що це чудове місто, проте моє завдання полягає в тому, щоб побачитися з доктором Лектором і доповісти про це сьогодні ввечері.

— Може, ви залишите мені номер, щоб я міг зв'язатися з вами у Вашингтоні потім?

— Звісно. Дякую за турботу. Цим проектом керує спеціальний агент Джек Кроуфорд, ви завжди можете вийти на мене через нього.

— Зрозуміло, — відповів Чилтон. Його щоби, поцятковані рожевими плямами, контрастували з неймовірним брунатно-рудим кольором шевелюри.

— Дайте мені, будь ласка, своє посвідчення, — сказав він.

Директор так і не запропонував їй сісти, і Кларіс стояла, поки він неквапливо роздивлявся документ. Тоді він повернув перепустку й підвівся.

— Це забере небагато часу. Ходімо.

— Я гадала, що ви мене проінструктуєте, докторе Чилтон, — сказала Кларіс.

— Ми можемо зробити це дорогою, — відповів він і вийшов із-за столу, поглядаючи на наручний годинник. — За пів години в мене ланч.

Чорт забирай, вона мусила швидше, краще його прочитати. Певно, він не такий уже пришелепок. Може, він має якусь корисну інформацію. Їй би не завадило хоч раз грайливо всміхнутися, попри те що директор їй не сподобався.

— Докторе Чилтон, у нас із вами зустріч зараз. Ми домовилися на зручну для вас годину, щоб ви змогли приділити мені трохи часу. Протягом інтерв'ю можуть з'ясуватися певні деталі, і мені буде потрібно подивитися з вами деякі відповіді.

— Я дуже, дуже в цьому сумніваюсь. О, перед виходом мені треба зробити телефонний дзвінок. Я наздожену вас у приймальні.

— Можна мені лишити тут пальто й парасольку?

— Там, — відповів Чилтон. — Віддайте їх Алану в приймальні. Він подбає про них.

На Алані було вбрання, схоже на піжаму, яку видають пацієнтам. Він протирав попільнички краєчком сорочки. Алан прийняв у Старлінг пальто, водячи за щокою язиком.

— Дякую, — сказала вона.

— Будь ласка, нема за що. Ви часто серете?

— Що ви сказали?

— Воно у вас до-о-овге виходить?

— Краще я сама це повішу деінде.

— Вам же нічого не заважає — можна нахилитися й дивитися, як воно вилізає, спостерігати, як змінює колір, коли на нього повітря потрапляє, ви так робите? Вам не здається, що воно схоже на великий коричневий хвіст?

Алан не відпустив пальто.

— Доктор Чилтон хоче бачити вас у своєму кабінеті, негайно, — сказала Старлінг.

— Ні, не хочу, — зауважив Чилтон. — Повісь пальто в шафу, Алане, і не діставай його, поки нас не буде. *Виконуй.* У мене була секретарка, але скорочення бюджету її забрало. Тепер приходять дівча, яке три години на день друкує документи, а потім — Алан. Куди поділися всі секретарки, міс Старлінг?

Він блиснув скельцями окулярів, поглянувши на неї, й додав:

— Ви озброєні?

— Ні, не озброєна.

— Дозвольте оглянути вашу сумочку й валізу.

— Ви ж бачили моє посвідчення.

— І там сказано, що ви студентка. Будь ласка, дозвольте оглянути ваші речі.

* * *

Кларіс Старлінг здригнулася, коли за нею гримнули перші важкі сталеві двері та клацнув засув. Чилтон ішов зеленим казенним коридором трохи попереду, крізь запахи

лізолу й далеке грюкання. Старлінг злилася, що дозволила Чилтону порпатися в сумочці й валізі, і їй довелося придушити в собі цю злість, щоб мати змогу зосередитись. Усе було гаразд. Вона відчула міцне підґрунтя самоконтролю, наче стійке гравійне дно серед швидкої течії.

— Лектер завдає багато клопоту, — кинув Чилтон через плече. — Щодня санітар витрачає принаймні десять хвилин, виймаючи скріпки з періодичних видань, які він отримує. Ми намагалися скасувати або скоротити передплату, але він написав скаргу, і суд нам не дозволив. Його кореспонденція також була дуже широкою. На щастя, обсяги зменшилися після того, як Лектера затьмарили інші герої новин. Бо деякий час здавалося, що кожен мізерний студент, який пише диплом магістра психології, намагається якимось боком залучити до нього Лектера. Медичні журнали й досі публікують його статті, тільки заради збоченого захвату, який спричиняє його ім'я під заголовком.

— А мені здалося, що він написав непогану статтю про хірургічну залежність у «Журнал клінічної психіатрії», — сказала Старлінг.

— Здалося? Та що ви кажете? *Ми* намагалися дослідити Лектера. Подумали — ось шанс зробити знаменне дослідження, бо ж це велика рідкість — упіймати такого одного живцем.

— Такого одного — це кого?

— Чистого соціопата, котрим він, вочевидь, і є. Але Лектер непроникний, він надто витончений для наших стандартних тестів. І, слово честі, як же він нас ненавидить. Мене вважає своїм заклятим ворогом. Кроуфорд дуже розумно вчинив, правда ж? Коли надумав використати вас проти Лектера.

— Що ви маєте на увазі, докторе Чилтон?

— Молода жінка, аби його «завести», мабуть, так це називається. Гадаю, Лектер уже кілька років не бачив

жінок, хіба що краєм ока розгледів кількох прибиральниць. Зазвичай ми сюди жінок не пускаємо. Від них у в'язниці тільки лихо.

Ну й пішов ти нахер, Чилтоне.

— Докторе, я закінчила Університет Вірджинії з відзнакою. Це не інститут шляхетних панянок.

— У такому разі ви в змозі запам'ятати правила: не просувати руки крізь ґрати, не торкатися ґрат. Не передавати йому нічого, крім м'якого паперу. Жодних ручок, жодних олівців. Йому час від часу видають спеціальні маркери з м'якою голівкою. Папір, який ви йому передаєте, не має містити скріпок, скоб чи булавок. Предмети можна передавати тільки через висувну тацю для їжі. Повертаються предмети також крізь тацю. Жодних винятків. Не приймати жодних предметів, які він намагається передати крізь ґрати. Ви мене зрозуміли?

— Зрозуміла.

Вони пройшли ще двоє дверей, і денне світло лишилося позаду. Тепер вони проминули загальні палати, де пацієнти мають змогу спілкуватись одне з одним, і спустилися на територію, де немає вікон і спілкування. Лампи в коридорах захищені товстими ґратками, наче ліхтарі в машинному відсіку на кораблі. Доктор Чилтон зупинився під однією з таких ламп. Коли їхні кроки стихли, Старлінг почувла, як десь там, за стіною, лунає хрипкий голос, спотворений криком.

— Лектера ніколи не виводять за межі камери без гамівної сорочки, перев'язів на все тіло та маски, — сказав Чилтон, — і зараз я вам покажу чому. Протягом першого року після того, як його сюди направили, він поведився зразково. Охорона трохи розслабилася — то було ще за минулого керівництва, самі розумієте. Восьмого липня 1976 року після обіду він поскаржився на біль у грудях, і його перевели в лазарет.

Гамівну сорочку зняли, щоб легше було провести електрокардіограму. Коли над ним схилилася медсестра, ось що він із нею зробив.

Чилтон простягнув Кларіс Старлінг пошарпану фотографію.

— Лікарям вдалося врятувати їй одне око. Увесь цей час Лектер був підключений до моніторів. Він зламав їй щелепу, аби відкусити язика. Його пульс жодного разу не перевищив показник у вісімдесят п'ять ударів за хвилину, навіть коли він його проковтнув.

Старлінг не знала, що гірше — фотографія чи увага Чилтона, з якою його швидкі, чіпкі очі ковзнули її обличчям. Вона уявила спраглу курку, що скльовує сльози зі щік.

— Ось де я його тримаю, — сказав Чилтон і натиснув кнопку біля масивних половинчастих дверей із безпечного скла. Санітар, який стояв за ними, пустив їх у лікарняний блок.

Старлінг прийняла важке рішення й зупинилася одразу за порогом.

— Докторе Чилтон, нам справді потрібні результати цих тестів. Якщо доктор Лектер вважає вас за ворога, якщо він так на вас зациквився, як ви самі кажете, то чи не буде наша бесіда успішнішою, якщо я поговорю з ним сам-на-сам? Що скажете?

Чилтон смикнув губою:

— Мене це ідеально влаштовує. Могли запропонувати ще в моєму кабінеті. Я б послав із вами санітара й зекономив час.

— Я б запропонувала, якби ви мене тоді проінструктували.

— Гадаю, більше ми з вами не побачимося, міс Старлінг... Барні, коли вона закінчить із Лектером, виклич когось, щоб її вивели.